बहुउद्देश्यीय सामुदायिक विकाश सेवा द्वारा संन्चालित ३ दिने आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिमको प्रतिबेदन

१ परिचयः

तालिम भन्नाले कुनै पनि एक वा एक भन्दा बढी विषयमा दक्षता हासिल गरेको व्यक्ति वा समूहले त्यही बिषयमा कुनै पनि व्यक्ति वा समूहलाई निश्चित समय अवधीमा सिकाइने ज्ञान,सीप वा धारणालाई तालिम भनिन्छ ।तालिम पस्चात शहभागिहरुको ज्ञान सिप तथा धारणामा परिबर्तन गराई जीबन परिबर्तन ल्याउन सकिन्छ। जुन औपचारिक वा अनौपचारीक दुबै रुपमा हुनसक्छ।जसको अन्तमा सहभागीहरुबाट पृष्ठपोषण हुन्छ भने केही समयको अन्तरालमा पुनर्ताजकीको लागि पुनःसमय समयमा तालिम दिन सकिन्छ।सिकाई प्रक्रिया क्रोकोबाट सूरु भएर चिहान सम्म पुग्दा अन्त्य हुन्छ ।ज्ञान सीपको आदान प्रदान सीप भएका जस्तो सुकै व्यक्तिबाट पनि हुन सक्छ । सिकाई प्रक्रियामा दिने मा भन्दा लिनेमा बिश्वस गरिन्छ किनभने प्रशिक्षकले कति दियो र प्रशिक्षार्थीले कति गह्रण गऱ्यो भन्ने कसरामा विश्वस हुन्छ । तालिम सञ्चालन गर्दा तालिमको आवश्यक्ता पहिचान, तालिमको लक्ष्य र उद्देश्यको निर्माण देखि कार्यन्वयन र पृष्ठपोषण सम्म पुग्दा धेरै उतारचडापहरु पार गर्दै तालिम सुरु हुने गर्छ । दिने आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिम यसैको एक उदाहरण हो ।

२ पृष्ठभुमिः

भूमे गाउँपालिका वडा नं २ मा नजातीहरुको बाहुल्यता छ । दलित र अन्य जात जातिहरु न्यून मात्रामा बस्ने गर्दछन् । यहाँ जनजातीहरुको बाहुल्यता भएकोले यहाँका जनताहरुले आफ्नै मातृ भाषा मगर खाम भाषा बोल्ने गर्दछन्।यहाँका जनताहरुको मुख्य पेशा कृषि हो।जहा धेरै किसानहरुले पशुपालन व्यवसाय गर्दै आएका छन।नेपाल जस्तो विकासोन्मुख देसमा मुख्य पेशाको रुपमा कृषि पेशा भएको परिपेच्छेमा देशको कुल जी डी पी मा एक तिहाई योगदान रहेको पाईनेछ भने पशुपालन व्यवसायको पनि कुल कृषि क्षेत्रको योगानमा एक चौथाई भाग ओगटेको छ । मुख्य पेशा कृषि भएपनि यहाँका जनताहरुले जिबिकोपार्जन गर्न परमपरागत कृषि पेशामा निर्भर रहेको पाइन्छ ।यस परमपरागत कृषि पेशा लाई व्यवसायिक आधुनिक, आत्मनिर्भर र रोजगारिमूलक बनाउन यस भूमे वडा नं.२ मा बहुउद्देश्यीय सामुदायीक विकास सेवा गैर सरकारी संस्था लागि परिरहेको छ ।संस्थाले समूह समिती मार्फत काम गरी रहेको छ ।संस्थाको लक्ष्य र उदेश्य अनुरुप यहाँका जनाताहरुको साथ र सहयोग पाएको खण्डमा यहाँको कृषि र पशुपंन्छी पालन क्षेत्रले उल्लेखेनिय रुपमा प्रगति गर्ने देखिन्छ ।

३ विषय सुची :

क्र.सं.	समय	विषय शिर्षकहरु	मिति	कैफियत
१	१०:३०-१२:००	बंगर तथा संगुरुको खोर निर्माण	२०७८/०९/२८	
२	१२:००-१:३०	भेडाको खोर निर्माण सम्बन्धी जानकारी		
३	१:३०-२:३०	खाजा खाने समय		

४	२:३०-४:००	बाख्राको खोर निर्माण सम्बन्धी जानकारी		
५	१०:३०-१२:००	गाई भैसीको खोर ब्यवस्थापन	२०७८/०९/२९	
६	१२:००-१:३०	गाई भैसीको गोठ बनाउदा सम्झनुपर्ने कुराहरु		
७	१:३०-२:३०	खाजा खाने समय		
८	२:३०-४:००	कुखुराको खोर व्यवस्थापन		
९	१०:३०-१२:००	गउघरमा सन्तुलित दाना बनाउने तरिका	२०७८/०९/३०	
१०	१२:००-१:३०	पशु आहारा व्यवस्थापन		
११	१:३०-२००	खाजा खाने समय		
१२	२:३०-४:००	हरियो घासबाट साइलेज तथा हे बनाउने तरिका		

४ धन्यबाद ज्ञापन :

बहुउद्वेश्यीय सामुदायीक विकाश सेवा द्वारा आयोजना गरेको ३ दिने आधारभूत पशुपालन तालिम तथा गोठ व्यवस्थापन तालिममा प्रशिक्षकको रुपमा मलाई सहभागी बनाई कृषकहरु माझ आफ्ना अनुभवहरु आदानप्रदान गर्ने अवसर दिनुभएकोमा आयोजक प्रति आभार प्रकट गर्दछु । साथै आगामी दिनहरुमा पनि कृषकहरुलाई प्रत्यक्ष लाभान्वित हुने यस्तै प्रकारका अन्य कार्यक्रहरु संचालित हुने छन् भन्ने अपेक्षा राख्दछु ।

५ उदेश्यहरु :

- ✓ व्यवसायिक र आधुनिक खोर गोठ सम्बन्धी ज्ञान तथा सिप प्रदान गर्नु ।
- ✓ पशुपालन व्यवसायबाट रोजगारीको सृर्जना गर्नु ।
- ✓ गोर बनायदा जान्ने पर्ने आधारभूत कुराहरु सम्बन्धी ज्ञान प्रदान गर्ने ।
- ✓ जीविकोपार्जनमा केहि सहयोग गर्ने ।
- ✓ आर्थिक उपार्जनमा सहयोग गर्ने ।
- ✓ स्थानिय स्तरमा पशुपन्छीहरुको सन्तुलित दाना तयार गर्न सीप प्रदान गर्ने ।
- ✓ रोजगारीको लागि बिदेश जाने लहर रोक्नु ।
- ✓ पोषण सुधारमा सहयोग गर्ने ।
- ✓ पशुपन्छीहरुको आधुनिक तरिकाले पालन गर्ने पद्दती सम्बन्धी ज्ञन प्रदान गर्ने ।

६ क्रियाकलाप :

मिति २०७८/०९/२८ गते देखि संन्चालन गरेको ३ दिने आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिमको औपचारिक रुपमा कार्यक्रम संचालन गरियो, आसन ग्रहन परिचयात्मक कार्यक्रम भयो । त्यस पछि सहभागिहरुबाट आसा अपेक्षा संकलन गरियो र आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिमको बारेमा छलफल गरियो । त्यस पछि नियमीत कलासमा प्रबेस गरियो ।

पहिलो दिन २०७८/०९/२८

- बंगर तथा संगुरुको खोर निर्माण
- भेडाको खोर निर्माण सम्बन्धी जानकारी
- खाजा खाने समय
- बाख्राको खोर निर्माण सम्बन्धी जानकारी

दोस्रो दिन २०७७/११/२०

- गाई भैसीको खोर ब्यवस्थापन
- गाई भैसीको गोठ बनाउदा सम्झनुपर्ने कुराहरु
- खाजा खाने समय
- कुखुराको खोर व्यवस्थापन

तेस्रो दिन २०७८/०९/३०

- गउघरमा सन्तुलित दाना बनाउने तरिका
- पशु आहारा व्यवस्थापन
- खाजा खाने समय
- हरियो घासबाट साइलेज तथा हे बनाउने तरिका

७ व्यक्तिगत अनुभब :

भूमे गाउँपालिका पशु सेवा केन्द्रमा काम गर्दै गर्दा बिभिन्न तालिम तथा गोष्ठीहरुमा भाग लिने अवसर पाउँदा बिभिन्न तालिम तथा गोष्ठीहरुमा भिन्ना भिन्नै अनुभब साटासाट भएतापनी बहुउद्देश्यीय सामुदायिक विकाश सेवाद्धारा किसान लाई प्रशिक्षण दिन थालेको यो एक्काईसौ पटक भएकोले यहाँका कृषकहरु संगको सम्बन्ध सुमधुर हुदै गइरहेको छ । जस अन्तरगत यहाँका जनताहरु पिछडिएको क्षेत्रमा प्रर्दछन् र अशिक्षित भएको र अहिले पछिल्नो चरणमा आएर मध्य पहाडी लोकमार्गले गर्दा यस क्षेत्रको मुहार फेर्ने सम्भाबना हुदाहुदै पनी युवाहरु सबै रोजगारीको लागि बिदेश पलायन भयकोले कृषि क्षेत्रमा युवाहरु भन्दा बुढाबुढीहरु मात्र संलग्न रहेकोले यहाँको कृषि क्षेत्रमा परिबर्तन गर्न पक्कै पनि गारो कुरा त हो नै तर पनि सकेजती ज्ञान र

सिप तथा धारणामा परिबर्तण गराउनु हाम्रो कर्तव्य हो । यध्यपि किसान हरुलाइ सामान्य कुराहरु पनि बुझाउन गारो छ र देशलाई फाइदाहुने जस्ता कृषि क्षेत्रका बिषयहरुमा बुढाबुढीहरु भन्दा युवाहरुलाई संम्लग्न गरायको खण्डमा बुझ्न र बुझाउन सजिलो हुनुको साथै सिकायको ज्ञान र सिप तथा धारणा पनि लामो समयसम्म टिकाउ हुने कुरामा दुई मत छैन ।

८ सहभागि कृषकहरुको बिवरण

क्र स	नाम थर	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	निन कुमारी बुढा	कात्री		
२	सिर कुमारी बुढा	कात्री		
३	जगत बुढा मगर	बुढाडेरा		
४	बमृता बुढा	बुढाडेरा		
५	सिर कुमारी बुढा	बुढाडेरा		
६	भुम कसमारी परियार	बुढाडेरा		
७	धनरुपो बुढा	बुढाडेरा		
८	ज्ञानु बुढा	गावाङ		
९	आस्थापुन	गावाङ		
१०	कमरी बुढा	गावाङ		
११	दिला बुढा	गावाङ		
१२	प्रेम घर्ती	गावाङ		
१३	सुन कुमारी बुढा	गावाङ		
१४	रामलागी घर्ती	गावाङ		
१५	जयमता घर्ती	गावाङ		
१६	नेत बहादुर बुढा	गावाङ		

१७	खड्क बहादुर बुढा	गावाङ		
१८	कुमार बुढा	गावाङ		
१९	राजु घर्ती	गावाङ		
२०	श्याम सुन्दर सुनार	बुढेरा		
२१	आसमाया पुन	खावाङ		
२२	जमान सरी बि क	खावाङ		
२३	मुल माया बुढा	पुनडेरा		
२४	राममाया रोका	सुलीवन		
२५	सुर्जमाया घर्ती	गावाङ		
२६	दुर्गी पुन	खावाङ		

९ निष्कर्ष :

परम्परागत रुपमा पालन गरिदै आएको कुखुरापालन व्यवसाय यस ३ दिने आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिम पश्चात व्यवसायिकता तर्फ आधुनिकता तर्फ रुपान्तरण हुनेछ र कृषकहरुको दृढ इच्छा शक्ति भएको खणडमा यस ३ दिने धारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिम कृषकहरुका लागि कोशेढुङ्गा सावित हुन्छ भन्ने कुरामा दुई मत नहोला ।

<u>तयार गर्ने</u>

नारायण ओली
नायब पशु सेवा प्राबिधिक
भूमे गाउँपालिका पशु सेवा केन्द्र

आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिम गर्दा लिएका केहि तस्बिरहरु

आधारभूत पशुपालन तथा गोठ व्यवस्थापन तालिम